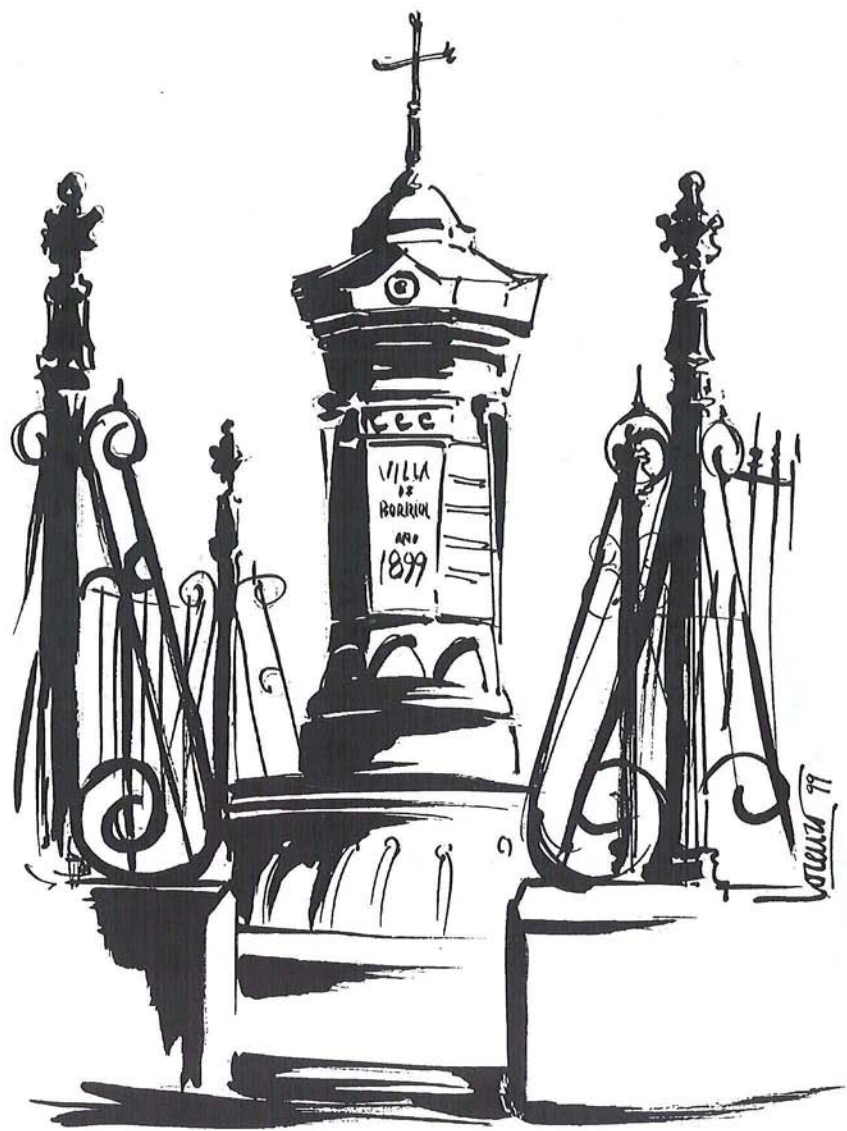

CENTENARI DE LA FONT

1899 - 1999

Borriol, del 24 al 26 de setembre

Amb la col·laboració

BANCAIXA

fundació Caixa Castelló

Benvolguts veïns:

En un curt espai de temps aquesta és la segona oportunitat que tinc de dirigir-me a vosaltres.

Amb aquestes paraules vos convida a participar en els actes que hem preparat per a celebrar el centenari de la nostra emblemàtica "Font", i en aquesta participació es basa la festa que desitgem que tots disfruteu.

Com Alcalde de Borriol, en nom propi i en el de la Corporació, vullc desitjar-vos unes bones festes.

Estimados vecinos.

En un corto espacio de tiempo es la segunda oportunidad que tengo de dirigirme a vosotros.

Con estas palabras os invito a participar en los actos que hemos preparado para celebrar el Centenario de nuestra emblemática Fuente, deseamos que todos participeis y disfruteis de la fiesta.

Como Alcalde de Borriol, en nombre propio y en el de la Corporación os deseamos unas buenas fiestas.

LA FONT, HISTÒRIA I LLEGENDA

J. Henri Bouché Peris

L'aigua és vida, força, regeneració, fertilitat. En les tradicions més antigues apareix com un element simbòlic, ple de significat. La font és l'origen de la vida, la boca per on raja l'aigua regeneradora, símbol de la maternitat sacralitzada.

La nostra font, la *Font*, té tots aquests elements i avui és història centenària. Des de la seua ubicació estratègica -centre permanent de la vida local- ha vist passar tot un segle d'esdeveniments locals. Des del llunyà 1899, dues grans guerres i llargs períodes de pau, al ritme incansable del rajar dels seus canons. Molt abans, fenicis, carteginesos i romans van buscar l'argent a les "Mines del Misteri" - el *Argentarius mons*, d'aquests darrers - i tal vegada van trobar l'aigua tan preada.

La història documental de la font es troba perduda als arxius que un dia trist es van convertir en cendra i arabescos en l'aire. Tot i això, roman la tradició oral que ens parla d'aquells que portaren a terme la seua construcció: un alcalde emprendedor, Benjamín Conhort, un arquitecte d'Almassora i uns pedrapiquers locals, entre els quals figura l'avi de Pascual Falomir (*Pasqualet de Figo*) i rebesavi dels valencians (informe de Fernando Balaguer). Pocs anys després (1905), la vila comptaria amb un cementiri nou. Era, sens dubte, un període de renovació urbanística per a una població que tenia 3.385 habitants i gairebé un miler de cases (d'aquestes, 815 al nucli urbà).

L'any 1913 s'inaugurava també el *Pou de la plaça* per tal d'abastir el sector antic de la vila, junt a la *Fonteta del Rajolar*. El terme acollia altres fonts de menor cabal (la Botària, la Font de la Teula, la Font de Sant Martí, Mas de l'Hereu, Mas de Jaume, etc.).

La llegenda, menys rígorosa que la història, resulta potser més atractiva en aquest cas. A principis de segle, un viatger (1919, J. Rey Fernández) va deixar escrites unes notes a l'Ajuntament en les quals es planteja la possibilitat de que els canelobres del Temple de Jerusalem hagueren estat repujats amb argent de la mina de Cominells, així com també (i açò és més verosímil) la creu parroquial. Cap de les afirmacions ha pogut provar-se, però, per als borriolencs, ambdues tenen una singular fascinació.

També la font ha estat en moltes ocasions motiu de preocupació i discòrdia. A mitjans del segle passat, la recerca de l'argent per part de les companyies mineres va posar en perill l'aigua de la població. Més avant, i fins la història recent, altres motivacions acabaren en incidents desagradables.

La centenària font constitueix encara l'eix al voltant del qual es mou no només la subsistència de la població, sinó també l'art, la poesia i el ritual. Pintors i poetes locals han expressat a través dels seus llenços i versos tot el que aquest monument representa. També des de 1906 ha estat present el ritual de forma ininterrompuda (exceptuant el període 1936-1942); un ritu de pas, el dels quintos, celebrant el seu naixement social, ha recordat any rere any costums antics, emparentats, a més, amb les enramades i els cultes a la vegetació, practicats inconscientment.

Avui, finalment, aquest monument preciós fa cent anys. Una tanca artística protegeix els blocs de pedra dels quals raja, dia i nit, aigua platejada per alguns, o tots, dels 30 canons. Els seus quatre punts cardinals estan representats per un antic escut nacional, en una de les caes que mira al nord; al sud, un gall, el símbol diví del despertar; a ponent, la inscripció d'una efemèride important, 1899; i a l'est, la figura de Sant Pasqual Baylón, patró universal de l'Eucaristia i sant d'una devoció especial a Borriol, on va quedar registrat un dels seus miracles.

Aquesta és la nostra font, la *Font* per antonomàsia, les aigües de la qual, d'argentífer origen, conserven, després del seu primer segle d'existència, l'encant del misteri que s'amaga a la terra i la bellesa visible d'un entorn monumental i artístic.

DIVENDRES 24 DE SETEMBRE

20:00h. Al Saló d'Exposicions de l'Ajuntament, inauguració de L'EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIA ANTIGA DE LA FONT.

20:30h. Actuació del GRUP DE DANCES L'HEREU .

23:00h. Desfilada de tambors a carrec de la CONFRARIA DE LES CREUS DEL CALVARI.

24:00h. ENRAMADA POPULAR DE LA FONT. A continuació hi haurà PORRAT, amenitzat per la Xaranga Local VA DEL TRACK.

DISSABTE 25 DE SETEMBRE

11:00h. Actuació de PALLASSOS i a continuació CUCANYES PER A XIQUETS I ADULTS.

19:00h. Teatre Valencià a carrec del Grup Local SAFAREIG TEATRE.

22:00h. SOPAR DE PA I PORTA. L'Ajuntament proporcionarà vi, gaseosa, taules i cadires.

24:00h. BALL amb l'actuació de L'ORQUESTRA RUBI GRUP.

DIUMENGE 26 DE SETEMBRE

12:00h SOLEMNE MISA en L'ESGLÉSIA SANTA MARIA amb la participació del CENTRE ARAGONÉS DE CASTELLÓ. Assistiran a l'acte les Autoritats Municipals, Reines de Festes i Dames de la Cort d'Honor. A continuació en la Plaça de la Font aquest grup dedicara unes cançons en homenatge al Centenari de la Font.

19:00h. Conferència a carrec de D. J. HENRI BOUCHÉ PERIS amb el tema HISTÒRIA DE LA FONT.

20:30h. Actuació a carrec del GRUP DE DANCES L'ANGUILA.

23:00h. ADORNAMENT DE LA FONT amb material pirotècnic a carrec de la PIROTÈCNIA MARTI.

NOTES

1.- L'Ajuntament es reserva el dret a modificar tant els festejos com l'horari, si les circumstàncies així ho exigeixen.

2.-Tots els espectacles seran gratuïts.

3.-Es prohibeix l'aparcament als carrers i places en què es facen els festejos.

L'Ajuntament de Borriol desitja a tots els veïns i visitants unes BONES FESTES i agraeix la col.laboració de tots en la preparació i desenvolupament de tots els actes festius.

TOTS ELS ACTES ES REALITZARAN EN LA PLAÇA DE LA FONT.

LA FONT, HISTORIA Y LEYENDA

J. Henri Bouché Peris

El agua es vida, fuerza, regeneración, fertilidad. En las más antiguas tradiciones aparece como un elemento simbólico pleno de significado. La fuente es el origen de la vida, la boca por donde mana esa agua regeneradora, simbolo de la maternidad sacralizada.

Nuestra fuente, la Font, contiene todos esos elementos y es hoy historia centenaria. Desde su estratégico emplazamiento -centro permanente de la vida local- ha visto discurrir un siglo de acontecimientos locales. Dos grandes guerras y largos periodos de paz al ritmo incansable del chorrear de sus caños desde el lejano 1899. Ya antes, fenicios, cartagineses y romanos buscaron la plata en las "Minas del Misterio" - el *Argentarius mons* de estos últimos y, tal vez, dieron con la preciada agua.

La historia documental de la fuente está perdida en los archivos que un día aciago se convirtieron en cenizas y arabescos en el aire. Queda, no obstante, la tradición oral que nos habla de quienes llevaron a cabo su construcción: un alcalde emprendedor, Benjamín Conhort, un arquitecto de Almassora y unos *pedrapiquers* locales entre cuyos nombres recordados figura el abuelo de Pascual Falomir (*Pasqualet de Figo*) y tatarabuelo *dels valencians* (informe de Fernando Balaguer). Pocos años después (1905) la villa contaría con un nuevo cementerio. Era, sin duda, un periodo de renovación urbanística en una población que tenía entonces 3.385 habitantes y casi un millar de casas (de ellas, 815 en el núcleo urbano).

En 1913 se inauguraba también el *Pou de la plaça* para abastecer al sector antiguo de la villa, junto a la *Fonteta del Rajolar*. El término albergaba otras fuentes de menor caudal (la Botalària, la Font de la Teula, la Font de Sant Martí, Mas de l'Hereu, Mas de Jaume, etc.).

La leyenda, menos rigurosa que la historia, resulta quizá, más atractiva en este caso. Un viajero de principios de siglo (1919, J. Rey Fernández) dejó escritas unas notas en el Ayuntamiento en las cuales se aventura la posibilidad de que los candelabros del Templo de Jerusalén fueran repujados con plata procedente de la mina de Cominells, así como también (esto es más verosímil) la cruz parroquial. Nada de ello se ha podido probar, pero tiene su singular fascinación para los borriolenses.

También el manantial ha sido muchas veces motivo de preocupación y discordia. A mediados del siglo pasado la búsqueda de la plata por compañías mineras hizo peligrar el agua de la población. Más tarde, y hasta la historia reciente, otras motivaciones desembocaron en desagradables incidentes.

La centenaria fuente sigue constituyendo el eje alrededor del cual gira no sólo la subsistencia de la población, sino el arte, la poesía y el ritual. Pintores y vates locales han expresado en sus lienzos y versos lo que este monumento representa. También desde 1906 ha estado presente el ritual ininterrumpidamente (salvo en el periodo 1936-1942); un rito de paso, el de los quintos, celebrando su nacimiento social, ha recordado cada año antiguas costumbres emparentadas, además, con las enramadas y los cultos a la vegetación, inconscientemente practicados.

Hoy, finalmente, este precioso monumento cumple cien años. Una artística verja protege los pétreos bloques de los que, día y noche, mana agua plateada por algunos, o todos, de los 30 caños. Sus cuatro puntos cardinales están representados por un antiguo escudo nacional esculpido en una de las caras que mira al norte; al sur, un gallo, el símbolo divino del despertar; al ocaso, la inscripción de una efemérides importante, 1899; y al este, la figura de San Pascual Baylón, patrono universal de la Eucaristía y santo de especial devoción en Borriol en donde quedó registrado uno de sus milagros.

Ésta es nuestra fuente, la Font por antonomasia, cuyas aguas de argentífero origen siguen conservando, en su primer siglo de existencia, el encanto del misterio oculto en entrañas de la tierra y la belleza visible de un artístico y monumental entorno.

VIERNES 24 DE SEPTIEMBRE

20:00h. En el Salón de Exposiciones del Ayuntamiento, inauguración de la EXPOSICION DE FOTOGRAFIA ANTIGUA DE LA FUENTE.

20:30h. Actuación del GRUPO DE DANZAS L'HEREU.

23:00h. Desfile de tambores a cargo de la COFRARIA DE LAS CRUCES DEL CALVARIO.

24:00h. ENRAMADA POPULAR DE LA FUENTE. A continuación habrá PORRAT, amenizado por la Charanga Local VA DEL TRACK.

SABADO 25 DE SEPTIEMBRE

11:00h. Actuación de PAYASOS y a continuación CUCAÑAS PARA NIÑOS Y ADULTOS.

19:00h. Treatro Valenciano a cargo del Grupo Local SAFAREIG TEATRE.

22:00h. CENA DE SOBAQUILLO. El AYUNTAMIENTO proporcionará mesas, sillas, vino y gaseosa.

24:00h. BAILE con la actuación de la Orquesta RUBI GRUP.

DOMINGO 26 DE SEPTIEMBRE

12:00h. SOLEMNE MISA en la IGLESIA DE SANTA MARIA con la participación del CENTRO ARAGONES DE CASTELLÓN. Asistirán al acto las Autoridades Municipales, Reinas de Fiestas y Damas de la Corte de Honor. A continuación en la PLAZA DE LA FUENTE dicho grupo dedicará unas canciones en homenaje al CENTENARIO DE LA FUENTE.

19:00h. Conferencia a cargo de DON J. HENRI BOUCHÉ PERIS sobre la HISTORIA DE LA FUENTE.

20:30h. Actuación a cargo del GRUPO DE DANZAS L'ANGUILA.

23:00h. ADORNO DE LA FUENTE con material pirotécnico a cargo de la PIROTECNIA MARTI.

NOTAS

1. - El Ayuntamiento se reserva el derecho a modificar tanto los festejos como el horario, si las circunstancias los exigen.
2. - Todos los espectáculos serán gratuitos.
3. - Queda prohibido el aparcamiento en las calles y plazas en las que se desarrollen los festejos.

El Ayuntamiento de Borriol desea a todos los vecinos y visitantes una FELICES FIESTAS y agradecen la colaboración de todos en la preparación y desarrollo de todos los actos festivos.

TODOS LOS ACTOS SE REALIZARAN EN LA PLAZA DE LA FUENTE.

CAJA RURAL CREDICOOP
GRUPO CREDICOOP

*El pueblo
Su fuente
Cien años
Mil historias*

CAJA RURAL CREDICOOP
OFICINA DE BORRIOL
Auténticamente nuestra